

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเช่าหลักทรัพย์ค้ำประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นศาล Legal Measures Regarding the Leasing of collateral as Bail for Accused Persons or Defendants in Court.

จิระพงศ์ แก้วบัว^{1*} และ สิรินาฏ เพ็ชรรัตนมณี²

Jirapong Kaewbua^{1*} and Sirinart Petrattanamune²

^{1,2} อาจารย์ประจำ, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{1,2} Lecturer, Department of Law, Faculty of Law, Hatyai University.

* Corresponding author, E-mail: Jirapong_k@hu.ac.th

บทคัดย่อ

วิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายการเช่าหลักทรัพย์ค้ำประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นศาลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายการขอลปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายได้บัญญัติไว้เพียงแต่กำหนดหลักประกันในแต่ละคดีหรือบางกรณีที่จะต้องใช้หลักประกันมากหรือน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละคดีขึ้นอยู่กับฐานความผิด อัตราโทษ แต่กฎหมายมิได้บัญญัติครอบคลุมไปถึงเรื่อง การเช่าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นศาล การทำสัญญาเช่าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นศาล ดังกล่าว จึงเป็นเพียงแค่สัญญาเช่าที่มีค่าตอบแทนไม่ใช่สัญญากู้ยืมเงินตามกฎหมาย ปัจจุบันการเช่าหลักทรัพย์ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมีการคิดดอกเบี้ยเช่าทรัพย์อยู่ที่ร้อยละ 10 ถึง 20 ซึ่งสูงกว่าที่กฎหมายได้กำหนดไว้ในเรื่องของการกู้ยืมที่อัตราร้อยละ 15 ต่อปี โดยทุกวันนี้ไม่มีกฎหมายควบคุมกำกับค่าตอบแทนสำหรับการเช่าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่อย่างใด การเช่าหลักทรัพย์ยังอยู่ในขั้นตอนของการดำเนินคดี ซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด จึงไม่ถือว่าผู้ต้องหามีความผิดหรือได้กระทำความผิดจริง ซึ่งถือว่าเป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้ต้องหา

ดังนั้น จึงเห็นควรเพื่อให้มีมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดดอกเบี้ยหรือผลตอบแทนในการเช่าหลักทรัพย์ค้ำประกันผู้ต้องหาที่ชัดเจนและไม่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดเสมือนการกู้ยืมเงิน

คำสำคัญ: การปล่อยชั่วคราว, หลักทรัพย์ค้ำประกัน, การเช่าหลักทรัพย์, การคุ้มครองสิทธิ, ค่าตอบแทน

Abstract

This research aims to study legal measures for renting collateral to guarantee the accused persons or defendants in Court. That appears in the Constitution of the Kingdom of Thailand and the law requesting temporary release according to the Criminal Procedure Code

The law only stipulates security in each case or in some cases where more or less security must be used, varying in each case. But the law does not cover the matter of renting security to bail out accused persons or defendants in court. The court entered into a security lease agreement for bail in court. The contract for the rental of security for the bail of the said accused is therefore only loan contract. Only today there is no law regulating compensation for renting securities to bail out accused persons or defendants and renting securities. The case is still in the process of being prosecuted and the case has not yet been finalized, so it is not considered that the accused is guilty or has actually committed a crime. Currently, in renting bail for the accused persons or defendants, interest on property rental is charged at 10 to 20 percent, which is high than the law stipulates in the matter of borrowing at a rate of 15 percent. per year, which is considered to increase the burden on the accused.

Therefore, it is considered appropriate to have a law or section specifying interest in the rental of security for the accused.

Keywords: Bail, Bail Collateral, Rented Assets, Rights Protection, Compensation

บทนำ

การดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยบางครั้งต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน เป็นเหตุให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกควบคุมหรือต้องขังอยู่ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ ขาดอิสรภาพและเกิดความเสียหายด้านต่างๆ ทั้งๆ ที่มีหลักกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ทุกคนซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดจริง และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ และมีการนำหลักกฎหมายดังกล่าวมาบัญญัติคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540 ฉบับพุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ดังนั้น แนวทางที่จะช่วยคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและป้องกันมิให้ต้องเกิดความเสียหายแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าว ก็คือ การพิจารณาให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราว เว้นแต่ว่าจะมีเหตุจำเป็นต้องควบคุมหรือขังไว้การปล่อยชั่วคราว จึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามระบบการดำเนินคดีอาญานิติธรรม (The Due process model) และในขณะเดียวกันก็มุ่งคุ้มครองต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวม มิให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายจากการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวตามระบบการดำเนินคดีอาญาในแบบควบคุมอาชญากรรม (The crime control model) ที่นานาประเทศต่างยอมรับและนำมาตราการปล่อยชั่วคราวมาใช้บังคับบังคับเพื่อสสารประโยชน์ระหว่างข้อดีและข้อเสียของระบบการดำเนินคดีอาญาทั้งสองรูปแบบดังกล่าว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าประเทศนั้นๆ จะมีระบบการดำเนินคดีอาญารูปแบบใดหรือน้อยกว่ากัน สำหรับประเทศไทยให้ความสำคัญแก่ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ระบบการดำเนินคดีอาญา จึงมีลักษณะที่เน้นระบบการควบคุมอาชญากรรมโดยให้อำนาจอย่างกว้างแก่เจ้าพนักงานของรัฐในการบังคับใช้กฎหมาย และมุ่งที่จะลงโทษกับผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ ยังผลให้รัฐต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้เพื่อป้องกันมิให้หลบหนีหรือไปก่ออันตรายแก่สังคม และเพื่อประโยชน์ในกระบวนการ

ดำเนินคดีทางอาญา โดยเห็นว่าเมื่อบุคคลใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีโทษทางอาญา จะถูกจับกุม และควบคุมไว้เพื่อสอบสวนพิจารณาคดีตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้ถูกควบคุมหรือคุมขัง แต่เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาต้องใช้เวลาอันยาวนาน และเพื่อคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามหลักการดำเนินคดีในอาญารูปแบบนิติธรรม เมื่อมีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยขึ้นมา จึงมีบทบัญญัติในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย นอกจากนี้ยังมีการตราประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งบัญญัติถึงหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวไว้ อันเป็นมาตรการผ่อนคลายนการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการดำเนินคดี โดยการประกันตัวผู้ต้องหาในชั้นศาล คือ การขอปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี โดยยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมหลักทรัพย์ (เงินสด, โฉนดที่ดิน, ตำแหน่งหน้าที่) เพื่อรับรองว่าผู้ต้องหาจะไม่หลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ศาลจะพิจารณาจากความหนักเบาแห่งข้อหา ความน่าเชื่อถือของหลักประกัน และความเสี่ยงในการหลบหนีเป็นสำคัญ

ขั้นตอนและรายละเอียดการประกันตัวในชั้นศาล

1. ผู้มีสิทธิยื่นขอประกันตัว: ผู้ต้องหา, จำเลย, หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง (ญาติพี่น้อง, ผู้บังคับบัญชา)
2. เอกสารที่ต้องใช้:
 - 2.1 คำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว (แบบฟอร์มศาล)
 - 2.2 สำเนาบัตรประชาชน/ทะเบียนบ้าน ของผู้ต้องหาและผู้ขอประกันตัว
 - 2.3 หลักทรัพย์ประกันตัว เช่น เงินสด, บัญชีเงินฝาก, โฉนดที่ดิน (พร้อมสำเนา), หรือหนังสือรับรองเงินเดือน/ตำแหน่งหน้าที่
3. การยื่นคำร้อง: ยื่นต่อศาลที่รับฝากขังหรือศาลที่พิจารณาคดี โดยทนายความมักเป็นผู้ดำเนินการเพื่อความถูกต้อง
4. การพิจารณาของศาล: ศาลพิจารณาจากความหนักเบาของคดี, โอกาสหลบหนี, และอาจกำหนดเงื่อนไขห้ามออกนอกประเทศหรือห้ามยุ่งพยานหลักฐาน
5. กรณีไม่ได้รับอนุญาต: สามารถอุทธรณ์คำสั่งขอประกันตัวต่อศาลอุทธรณ์ได้ภายในกำหนดเวลา

หลักทรัพย์ที่ใช้ประกันตัว

1. เงินสด/บัญชีเงินฝาก: ตามจำนวนที่ศาลกำหนด
2. หลักทรัพย์อื่น: โฉนดที่ดิน, น.ส.3ก, พันธบัตร, หรือหลักทรัพย์ที่ซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์
3. ตำแหน่งหน้าที่: ใช้ตำแหน่งข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือข้าราชการการเมืองค้ำประกัน (ต้องมีหนังสือรับรองจากต้นสังกัด)

เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีหลักทรัพย์ของตนเองมาประกันตัว ก็ต้องใช้สิทธิในการเช่าหลักทรัพย์จากผู้ประกอบการตามที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นนายประกันต่อศาลไว้

การเช่าหลักทรัพย์ประกันตัวในชั้นศาล คือ การทำสัญญาเช่าโฉนดที่ดินหรือหลักทรัพย์จากนายประกันอาชีพ เพื่อวางเป็นประกันตัวชั่วคราว มีขั้นตอนหลักคือส่งข้อมูลคดี > ประเมินราคาเช่า > นัดทำสัญญาและวางมัดจำ > นายประกันยื่นประกันต่อศาล รอศาลสั่งปล่อยตัว โดยมีค่าใช้จ่าย (ร้อยละ) ตามความเสี่ยงคดี

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ (1) ความหนักเบาแห่งข้อหา (2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด (3) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร (4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด (5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่ (6) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่ (7) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องชั่งตามหมายศาล ถ้ามีค่าคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริง รายงานหรือความเห็นของเจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ซึ่งเกี่ยวกับการนั้นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วยก็ได้ ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติหรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ทั้งนี้เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือภัยอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์แม้ผู้นั้นยินยอม จะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น การปล่อยตัวชั่วคราว คือ การส่งอนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยพ้นจากการควบคุมของเจ้าพนักงานหรือศาล ตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมหรือชั่งเป็นเวลานานเกินกว่าจำเป็นในระหว่างการสอบสวนหรือระหว่างการดำเนินคดีเพราะหากไม่จำเป็นต้องควบคุมหรือชั่งผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ก็ควรที่จะปล่อยตัวชั่วคราวไปตามหลักการของที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้และตามหลักการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ว่าให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยขังน้ำหนักรายหลักฐานทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีข้อสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยขังน้ำหนักรายหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีข้อสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย

มาตรา 110 (9) คดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป ผู้ซึ่งถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ (10) ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ การเรียกประกันหรือหลักประกันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้และต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ประกอบด้วย ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงหรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณี (11) เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยให้มีประกันและหลักประกันด้วยก่อนปล่อยตัวให้ผู้ร้องขอประกันจัดหาหลักทรัพย์ประกันมาตั้งต้องการหลักประกันมีสามชนิด คือ มีเงินสดมาวาง มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง และหรือมีบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 114 ในกรณีดังกล่าวกฎหมาย ได้บัญญัติไว้เพียงแต่กำหนดหลักประกันในแต่ละคดีหรือบางกรณีที่จะต้องเป็นหลักประกันมากหรือน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละคดี แต่กฎหมายมิได้บัญญัติครอบคลุมไปถึงเรื่อง การเช่าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวผู้ต้องหาในชั้นศาล

การทำสัญญาเช่าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวในชั้นศาล การทำสัญญาเช่าหลักทรัพย์การประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าว จึงเป็นเพียงแค่สัญญาเช่าที่มีค่าตอบแทน ไม่ใช่สัญญากู้ยืมเงินหรือการกู้ยืมเงินตามกฎหมายปัจจุบันการเช่าหลักทรัพย์ประกันตัวผู้ต้องหา มีการคิดดอกเบี้ยค่าเช่าทรัพย์สินอยู่ที่ร้อยละ 10 ถึง 20 ซึ่งสูงกว่าที่กฎหมายได้กำหนดไว้ในเรื่องของการกู้ยืมที่อัตราอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ทุกวันนี้ไม่มีกฎหมายควบคุมกำกับกับค่าตอบแทนสำหรับการเช่าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย และการเช่าหลักทรัพย์ยังอยู่ในขั้นตอนของการดำเนินคดีซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด จึงยังถือไม่ได้ว่าผู้ต้องหาที่มีความผิดหรือได้กระทำความผิดจริง ซึ่งถือว่าเป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลย ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น

ผู้วิจัยมีความประสงค์จะศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดค่าตอบแทนในการเช่าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาในการปล่อยตัวชั่วคราวและการกำหนดค่าตอบแทนการเช่าหลักทรัพย์ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นศาล
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิการเช่าหลักทรัพย์ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นศาล
3. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาในการกำหนดค่าตอบแทนการเช่าหลักทรัพย์ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นศาล

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

เป็นการศึกษาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายหรือไม่ เพื่อให้เกิดสิทธิต่อประชาชนผู้อยู่ภายใต้กฎหมายและย่อมต้องได้รับการคุ้มครองภายใต้หลักแห่งความเสมอภาคและหลักนิติธรรม (Rule of Law)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายไว้ คือ ผู้ได้รับผลกระทบ จากการคิดค่าตอบแทนในการเช่าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นศาล ทนายความ ประชาชน ให้ทราบถึงปัญหาและความไม่เหมาะสมของการกำหนดค่าตอบแทนในการเช่าหลักทรัพย์เพื่อค้ำประกันผู้ต้องหาในชั้นศาลที่มีผลกระทบต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยดำเนินกระบวนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เนื่องจากผู้ศึกษามีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาการศึกษา จึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ การสัมภาษณ์ โดยกำหนดตัวผู้ตอบเป็นการเฉพาะเจาะจง เพราะผู้ตอบเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้วิจัย ซึ่งบุคคลประเภทนี้เรียกว่า “ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ” อันเป็นการเลือกตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิจารณาเลือกตัวอย่างด้วยตนเอง และค้นคว้ากฎหมาย บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสาร และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้รับจากวิธีการการวิจัยเชิงคุณภาพมาดำเนินการประมวลผลข้อมูลอันนำไปสู่ข้อค้นพบต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยฉบับนี้ พบว่า การศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานของวิจัย คือ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 นั้นได้บัญญัติไว้ในเรื่องของการวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราว และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 ได้บัญญัติไว้ในเรื่องของการมีหลักประกันหรือไม่มีหลักประกันในแต่ละคดี และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 114 ในกรณีดังกล่าวกฎหมายได้บัญญัติไว้เพียงแต่กำหนดหลักประกันในแต่ละคดีหรือบางกรณีที่ต้องใช้หลักประกันมากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละคดี แต่กฎหมายไม่ได้บัญญัติครอบคลุมไปถึงเรื่องการเข้าหลักทรัพย์เพื่อค้ำประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นศาล การทำสัญญาเข้าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวในชั้นศาล โดยทุกวันนี้ไม่มีกฎหมายควบคุมกำกับคำตอบแทนสำหรับการเข้าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย และการเข้าหลักทรัพย์ยังอยู่ในขั้นตอนของการดำเนินคดีซึ่งคดียังไม่ถึงที่สิ้นสุด เช่นนี้ควรจะปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องของการคิดอัตราค่าตอบแทนในการเข้าหลักทรัพย์ค้ำประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นศาล ร้อยละ 7.5 ต่อปี

สรุปและอภิปรายผล

กฎหมายไทย ตามแนวคิดในเรื่องการขอประกันตัว คือ การขออนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยพ้นจากการควบคุมของเจ้าพนักงานหรือศาลตามระยะเวลาที่กำหนดเพื่อไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมหรือขัง เป็นเวลานานเกินกว่าจำเป็นในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีเพราะหากไม่มีความจำเป็นต้องควบคุมก็ควรที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวไปอันเป็นการปฏิบัติตามหลักการของรัฐธรรมนูญที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่า บุคคลใดเป็นผู้กระทำผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำผิดมิได้ ซึ่งในปัจจุบันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 114 ในกรณีดังกล่าวกฎหมาย ได้บัญญัติไว้เพียงแต่กำหนดหลักประกันในแต่ละคดีหรือบางกรณีที่ต้องใช้หลักประกันมากหรือน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละคดี แต่กฎหมายมิได้บัญญัติครอบคลุมไปถึงเรื่องการเข้าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นศาล การทำสัญญาเข้าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวจำเลยในชั้นศาล การทำสัญญาเข้าหลักทรัพย์การประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าว จึงเป็นเพียงแค่สัญญาที่ยืมเงินเท่านั้น โดยทุกวันนี้ ไม่มีกฎหมายควบคุมกำกับคำตอบแทนสำหรับการเข้าหลักทรัพย์เพื่อประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

จากการศึกษา เรื่อง การปล่อยชั่วคราวในสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งได้ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Civil law System) เช่นเดียวกับประเทศไทย เห็นได้ว่าตามกฎหมายไทยมีหลักเกณฑ์ที่ต้องพิจารณาแตกต่างจากสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยเฉพาะในเรื่องของความน่าเชื่อถือของผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกัน ซึ่งในฝรั่งเศสจะไม่นำเรื่องดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวเนื่องจากประเทศฝรั่งเศส ไม่ได้ให้ความสำคัญกับหลักประกันต่างจากในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่หรือศาลในประเทศไทยที่ได้มีการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวโดยให้ความสำคัญกับหลักประกันมากกว่า การพิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้

ระบบกฎหมายอังกฤษ การปล่อยชั่วคราวในประเทศอังกฤษ คือ การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยของประเทศอังกฤษ ตาม The Bail Act 1976 (พ.ศ. 2519) ถือว่าการปล่อยชั่วคราวเป็นสิทธิอย่างหนึ่ง ซึ่งมาตรา 4 แห่งบทบัญญัติดังกล่าวได้วางหลักไว้ว่า “ภายใต้บทบัญญัติของมาตรานี้ บุคคลมีสิทธิได้รับการปล่อยชั่วคราว” ถือเป็นหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่จำต้องถูก

ควบคุมตัวหรือถูกขังนานเกินควร หากไม่จำเป็นโดยผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องให้คำรับรองมีลักษณะเป็นสัญญาให้ไว้กับศาลว่าตนจะไปปรากฏตัวตามกำหนดนัดหรือเข้ารับการพิจารณาคดีที่ศาล หรือจะไปเบิกความในฐานะพยาน หรือจะประพฤติตนด้วยความสงบเรียบร้อยและตนรับรองว่าหากฝ่าฝืนคำรับรองดังกล่าวจนจะต้องเสียค่าเงินค่าปรับเป็นจำนวนหนึ่ง โดยศาลมีหลักเกณฑ์ที่ใช้ประกอบการพิจารณาคำขอปล่อยชั่วคราว

ระบบกฎหมายญี่ปุ่น การปล่อยชั่วคราว คือ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของญี่ปุ่นได้บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นมาตรา 31 ซึ่งมาตรา 31 นี้ เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิ สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ซึ่งถือว่า รัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นฉบับนี้ให้ความสำคัญและเป็นหลักประกันแก่สิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐานแก่ประชาชนมาก ส่วนในการพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นนั้น โดยหลักแล้วมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพิจารณาคดีอาญาเป็นไปเพื่อความยุติธรรมและรวดเร็ว พร้อมกันนี้ยังคงไว้ซึ่งความสงบสุขของสังคมและรักษาไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของแต่ละบุคคลไว้ด้วยเงินประกัน ในกรณีที่จำเลย ผู้ต้องหาหรือได้รับการประกันแล้ว ศาลจะกำหนดเงินประกัน โดยจำนวนเงินประกันนั้น จะพิจารณาโดยให้เป็นที่แน่ใจว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยจะมาปรากฏตัวตามนัด และพิจารณาจากเหตุอื่น ๆ ประกอบ คือ ประเภทของคดีความ พยานหลักฐาน บุคลิกลักษณะ และฐานะทางการเงินด้วย แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดจำนวนเงินประกันก็ขึ้นอยู่กับพื้นฐานที่จะไม่เรียกเงินประกันจนเกินควร

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ และประชาชนต่อมาตรการทางกฎหมายในการเข้าหลักทรัพย์ค้ำประกันผู้ต้องหา หรือจำเลยในชั้นศาล สามารถสรุปเชิงเรียงความได้ดังนี้

การศึกษานี้มุ่งสะท้อนมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ผู้พิพากษา 3 คน อัยการ 5 คน ทนายความ 15 คน และประชาชนในจังหวัดพัทลุง 30 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ซึ่งผลการศึกษาแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญหลายด้าน

ประการแรก ในเรื่องประสบการณ์การเข้าหลักทรัพย์ค้ำประกัน พบว่า ผู้พิพากษาไม่เคยมีประสบการณ์ดังกล่าว ขณะที่อัยการ ทนายความ และประชาชนส่วนใหญ่เคยใช้บริการการเข้าหลักทรัพย์สะท้อนให้เห็นว่าการเข้าหลักทรัพย์เป็นกลไกที่ถูกใช้จริงในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีหรือประชาชนทั่วไป

ประการที่สอง ในประเด็นการกำหนดอัตราค่าตอบแทนในการเข้าหลักทรัพย์ค้ำประกันอย่างชัดเจน ทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า “ควรกำหนดให้ชัดเจน” เพื่อป้องกันการเรียกเก็บค่าตอบแทนตามอำเภอใจของนายประกัน โดยผู้พิพากษาและอัยการ มองว่าเป็นทางเลือกหนึ่งของผู้ต้องหาหรือจำเลย ขณะที่ทนายความและประชาชนเห็นว่าปัจจุบันมีการเรียกค่าตอบแทนที่สูงเกินสมควร จึงจำเป็นต้องมีมาตรฐานกำกับ

ประการที่สาม เมื่อพิจารณาแนวคิด เรื่อง การกำหนดอัตราค่าตอบแทนในระดับร้อยละ 10-20 พบว่า ผู้พิพากษา ทนายความ และประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยเฉพาะผู้มีฐานะยากจน ซึ่งยังถือเป็นผู้บริสุทธิ์ตามหลักกฎหมายจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด ขณะที่อัยการมีมุมมองที่แตกต่าง โดยเห็นว่าการมีหลักประกันและภาระค่าใช้จ่ายเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนี และสร้างแรงจูงใจให้ผู้ต้องหาปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาล

ประการที่สี่ ในเรื่องอัตราที่เหมาะสมของค่าตอบแทนในการเข้าหลักทรัพย์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่า “อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี” เป็นระดับที่เหมาะสม เนื่องจากไม่สูงเกินไปจนเป็นภาระ และไม่

ต่ำเกินไปจนขาดแรงจูงใจในการป้องกันการหลบหนี อย่างไรก็ตาม นายความเสนอเพิ่มเติมว่าควรแยกอัตราตามความร้ายแรงของความผิด เพื่อให้สอดคล้องกับระดับความเสี่ยง

ประการที่ห้า สำหรับการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่ากฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงิน พบว่ามีความเห็นแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยผู้พิพากษาและประชาชนไม่เห็นด้วย เนื่องจากมองว่าเป็นภาระเกินสมควร ขณะที่อัยการและนายความบางส่วนเห็นว่าการกำหนดอัตราที่สูงขึ้นสามารถใช้เป็นกลไกควบคุมความเสี่ยงในการหลบหนี และสร้างความรับผิดชอบแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย

ประการสุดท้าย ในประเด็นการกำหนดค่าตอบแทนในการเข้าหลักทรัพย์ให้ชัดเจนในกฎหมาย กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า “ควรมีการกำหนดอย่างชัดเจน” เพื่อสร้างมาตรฐาน ความเป็นธรรม และลดปัญหาการเอาเปรียบในทางปฏิบัติ

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากฎหมายหรือมาตรการกำกับดูแลการเข้าหลักทรัพย์ค้ำประกันผู้ต้องหาและจำเลยในชั้นศาลให้มีความชัดเจน เป็นธรรม และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้เพื่อรักษาดุลยภาพระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ซึ่งยังถือเป็นผู้บริสุทธิ์ กับการประกันความมั่นคงของกระบวนการยุติธรรมในการป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องหาได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติมกฎหมายในเรื่อง การคิดอัตราค่าตอบแทนในการเข้าหลักทรัพย์ค้ำประกันผู้ต้องหาในชั้นศาล ให้นำกฎหมายกู้ยืมเงิน ว่าด้วยการคิดดอกเบี้ยมาใช้บังคับ โดยอนุโลม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 บัญญัติว่า "ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเหลือร้อยละสิบห้าต่อปี"

เอกสารอ้างอิง

การกำหนดหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ถูกดำเนินคดีอาญา.

(ม.ป.ป.).

ธีรศักดิ์ จงเจริญ. (2563). ปัญหาการปล่อยชั่วคราวในกระบวนการยุติธรรมไทย. วารสารนิติศาสตร์, 49(2), 123–145.

นิพนธ์ ใจสำราญ. (ม.ป.ป.). การปล่อยชั่วคราว: มาตรการผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการดำเนินคดีในศาลยุติธรรมไทย.

ปวิณนุช อารีย์พัฒนไพบุลย์. (ม.ป.ป.). การกำหนดหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ถูกดำเนินคดีอาญา.

ปาริชาติ ศรีสุข. (2564). การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาในชั้นปล่อยชั่วคราว. วารสารกฎหมายและสังคม, 12(1), 45–67.

ศาลจังหวัดเวียงสระ. (ม.ป.ป.). การปล่อยชั่วคราว.

ศาลฎีกา. (ม.ป.ป.). การปล่อยชั่วคราว.

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (ม.ป.ป.). หลักประกันการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย.

หลักนิติธรรมกับการขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา. (ม.ป.ป.).

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
HATYAI UNIVERSITY

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (ม.ป.ป.). การปล่อยชั่วคราว.
Thanulaw. (ม.ป.ป.). การประกันตัวในชั้นศาล. เข้าถึงได้จาก
<https://thanulaw.com/index.php/peopleguide1/36->